

Sezona 2016/2017

Petak, 25. novembar 2016. godine
Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

Za megalomane

Dirigent: **Uroš Lajovic**
Solisti: **Bečki Brams trio**

Program:

L. van Betoven: *Velika fuga* op. 133
Trajanje: oko 16 minuta

L. van Betoven: Koncert za violinu, violončelo, klavir i orkestar u Ce-duru op.56
Allegro
Largo
Rondo alla Polacca

Trajanje: oko 35 minuta

J. Hajdn: Simfonija br. 60 u Ce-duru (*Čudak*)
Adagio – Allegro di molto
Andante
Menuetto
Presto
Adagio (di Lamentatione)
Finale: Prestissimo

Trajanje: oko 30 minuta

Koncertmajstor: **Tijana Milošević**

Poslednje godine svog života **Ludvig van Betoven** (1770–1827) je posvetio komponovanju gudačkih kvarteta, i to nakon premijere svoje poslednje, Devete simfonije početkom 1824. godine. Završivši svoje poslednje veliko delo, gudački kvartet u Ef-duru op. 135, 1826. godine, tokom boravka na imanju svog brata Johana u Kremsu, Betoven je odlučio da preradi svoje ranije delo, gudački kvartet u Be-duru op. 130 iz 1825. godine. Budući da se na mestu poslednjeg stava nalazila obimna fuga (što u Betovenovo vreme nije bilo neuobičajno za ovaj žanr), izdavači i izvođači su smatrali da je ona neprikladna za završetak ciklusa. Stoga, nakon premijernog izvođenja, Betoven napisao novi, jednostavniji finalni stav, dok je prvobitni finalni stav uobličio kao **Veliku fugu** op. 133. Inspiraciju za ovo delo Betoven je pronašao upoznavajući se sa delima Johana Sebastijana Baha, koja su kompozitora provocirala tokom čitavog života, pa i ne čudi da se u Betovenovom opusu nalazi veliki broj polifonih odseka i stavova. Velika fuga za gudački kvartet je dvostruka fuga, čije se teme sprovode tokom nekoliko odseka. Zbog njihove upečatljivosti i, u određenoj meri samostalnosti, ovi odseci gotovo da dobijaju ulogu stavova unutar sonatno-simfonijskog ciklusa. Delo je posvećeno Kardinalu Rudolfu, austrijskom nadvojvodi. Verziju za gudački orkestar koja će biti izvedena priredio je austrijski kompozitor, dirigent i pijanista Feliks Vajngartner 1906. godine.

Trostruki koncert u Ce-duru op. 56 za violinu, violončelo i klavir završen je 1802. godine. Do tada, Betoven je stekao značajno iskustvo u komponovanju orkestarske i koncertantne muzike, a do tada je uspeo da se predstavi bečkoj publici, između ostalog, kao autor dve simfonije i tri koncerta za klavir. Kompozitor je napisao Trostruki koncert kao mlad, ali skoro potpuno gluv čovek. Iako je zbog toga postao veoma depresivan, u ovom delu se ne javljaju mračne i melanholične epizode, kakve će se često nalaziti u njegovim kasnim delima. Klasičan trostavni ciklus sačinjen je od spoljnih brzih i unutrašnjeg laganog stava i sadrži vešto istkano prožimanje bravuroznih deonica tri solistička instrumenta koje se međusobno dopunjuju, kako tematski, tako i tembralno, čineći sa ostatkom orkestra pomalo neobičnu, ali veoma dinamičnu, interesantnu celinu.

Krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina 18. veka **Jozef Hajdn** (1732–1809) se, tokom službovanja na dvoru porodice Esterhazi, posvetio komponovanju instrumentalne muzike, stvarajući najpre simfonije i gudačke kvartete. Tokom veoma kratkog perioda, svega nekoliko godina nastalo je oko petnaest simfonija i osamnaest gudačkih kvarteta. Upravo simfonije koje nastaju u ovom periodu smatraju se jednim od najpopularnijih Hajdnovih ostvarenja ovog žanra nastalih pre poslednjih dvanaest *Londonskih simfonija*, koje predstavljaju krunu simfonijskog žanra u Hajdnovom opusu. O tome svedoče i brojni „nadimci“ koje je publika Hajdnovog doba nadenula pomenutim simfonijama (na primer, *Oproštajna simfonija*, *Marija Terezija*, *Učitelj* i mnoge druge).

Od 1769. godine, Nikolaj Esterhazi, tadašnji Hajdnov patron je pokazao veliko interesovanje za pozorište, pa je u narednih nekoliko godina često angažovao pozorišne trupe, koje su izvodile uglavnom Šekspirove tragedije. Jedini pozorišni komad za koji se pouzdano zna da je Hajdn pisao muziku jeste francuska komedija *Čudak* (*Le distrait*) Žana-Fransoa Renjara. Na osnovu muzike za taj pozorišni komad, 1774. godine je nastala **Simfonija br. 60**. Budući da je glavni lik pozorišnog komada zaboravan, odsutan muškarac, Hajdn je prvobitnu scensku muziku uobličio u pomalo haotičan i na veoma

duhovit način neorganizovan šestostavačni ciklus. Tako se u delu javlja veliki broj francuskih, mađarskih, ali i balkanskih narodnih melodija, pa čak i melodija nalik gregorijanskim napevima. Kako bi što veštije dočarao odsutnost, u prvom stavu, Hajdn gotovo neprimetno „iskače“ iz ove simfonije i citira svoju raniju Simfoniju br. 45 (*Oproštajna simfonija*), pa čak u poslednjem stavu kreira zanimljivu tonsku sliku „zakasnelog štimovanja“ i sviranja „pogrešnih“ tonova koje dirigent „ispravlja“.

Miloš Bralović*

*U sezoni 2016-17, Beogradska filharmonija pruža priliku odabranim mladim muzikolozima da pisanjem programskih komentara obogate svoju stručnu praksu.